www.e-rara.ch

[Decretum]

Gratianus

[Basel], [19. August 1481]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-74204

Incipit causa XXV.

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d’imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L’éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l’imprimerie jusqu’au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Queſtio prima.

Sacroſancta eccleſia roa. na. orit. pmo inter epm ⁊ clericos. ſecundo int̄ clericū ⁊ monachos. ⁊ hec ē differentia iſtaꝝ q̄ſtionū. oſtendit ergo pmo ꝙ clerici non poſſunt ſe defendere ꝯt̄ epm per tale priuilegium ⁊ ad h̄ inducunt̄ omnia iſta capitula eo ꝙ pp̄ nõ potuit dare ꝓuilegium Johannes.

Conſiderimus oportere. hoc verbum oportet. eſt verbum honeſtatis ſic ponitur. xix. q. i. c. i. ſicut hec dictio debet qñ ꝗ honeſtatē deſignat. vt ext̄ de deſpon. impub. tua. qñꝗ eſt verbum officij. vt. x. xv. di. vnum. q. ꝗ eſt verbū neceſſitatis. vt. iij. q. ix. nõ oportet hoc ideo dico qꝛ ꝓnceps legib⁹ ſolutus eſt. vt ex̄ d̄ elec. ſignificaſti. tñ honeſtū eſt vt ſm legem viuat vt. ff. de le. iij. l. ex impfecto. C. de teſta. ex imperfecto.

Diuinis. Doctrina. ter ꝯfeſſus eſt chriſtum vt oſtēdat ſe corde ope ore ipm diligere Johannes.

Que ad perpetuam ex h̄ patet ꝙ papa nõ poteſt contra generale eccleſie ſtatutū diſpenſare nec ꝯtra articulos fidei. nam ⁊ ſi omnes aſſentiāt ei non valeret ſtatutū. ſed omnes heretici eſſent. vt. xv. di. ſicut. ⁊ ſic p̄t intelligi. j. e. ſunt quidam. ⁊. c. ſe

dicti id eſt ſine capite. Nullus em̄ eoꝝ reperit̄ auctor ex quo orti ſunt. Hij triū calcedonenſiū capituloꝝ impugnatores duaꝝ in chriſto ſubſtantiaꝝ ꝓprietatem negant ⁊ vnam in eius perſona naturam p̄dicant. ¶ Theodoſiani ⁊ gaianite appellati a theodoſio ⁊ gaiano q̇ tempibus iuſtiniani principis in alexandria ꝓuincia populi peruerſi electione vno die ordinati ſunt epi. Hij errores euticij ⁊ dioſcori ſequētes calcedonenſe concilium reſpuūt. ex duabus vnaꝫ in chriſto naturam aſſerunt. quā theodoſiani corruptā gaianite incorruptā ꝯtēdūt. ¶ Bonite ⁊ tritoite a theodoſiaīs exorti ſūt ex quibus gnoite ab ignorātia dicti. qꝛ ad ꝑuerſitatem a qua exorti ſūt id adijciūt quod chriſti diuinitas ignoret futura que ſcripta ſunt d̄ die ⁊ hora nouiſſima. nec recordantes chriſti perſonam in iſaia loquētis. dies iudicij in corde meo. ¶ Tritoite vero vocati ꝙ ſicut tres ꝑſonas in trinitate ita quoꝗ tres aſſerunt deos eſſe. cōtra illud quod ſcriptum eſt. audi iſrahel dñs deus tuus vnus eſt deus.

Sunt ⁊ alie hereſes ſine autore ⁊ ſine noibus. Ex q̇bus alie putant eſſe trinum deum. ¶ Alie etiam chriſti diuinitatē paſſibilē eſſe dicunt. ¶ Alie chriſti natiuitatis de patre in tempore inicium tempis dant ¶ Alie liberationē hominū apud inferos factam chriſti deſcenſionem non credunt. ¶ Alie animā imaginem dei negant. ¶ Alie animas ꝯuerti in demones ⁊ in quecūꝗ aīalia eſtimant. ¶ Alie de mūdi ſtatu diſſentiunt. ¶ Alie innumerabiles mundos opinātur. ¶ Alie aquā deo coeternā faciunt. ¶ Alie nudis pedibus ambulant. ¶ Alie cū̄ hominibus non manducant.

Hec ſunt hereſes aduerſus catholicam fidem exorte ⁊ ab apoſtolis ⁊ a ſanctis patribus in cōcilijs ꝓdānate q̄ dum in ſe multis erroribus diuiſe inuiceꝫ ſibi diſſentiant. cōmuni tñ noīe aduerſus eccleſiam dei conſpirant. Sed quicūꝗ aliter ſcripturam ſacroſanctā intelligit q̄ ſenſus ſpūſſancti flagitat a quo conſcripta ē licet de eccleſia nõ receſſerit tamen hereticus appellari poteſt. ¶ Item auguſtinus

Quare diuina ꝓuidentia multos errare ꝑmittit.

Ideo diuina ꝓuidentia multos diuerſi erroris hereticos eſſe ꝑmittit. vt cum interrogant nos ea que neſcimus ſic diſcutiamus pigriciam ⁊ diuinas ſcripturas cupiamus. Propterea apoſtolus ait. vt ꝓbati manifeſti fiant. Hij em̄ a deo probati ſunt q̇ bñ ꝑnt docere.

Incipit cauſa. XXV.

Sacroſancta romana ecclīa quandā baptiſmaleꝫ eccleſiam ſuis muniuit priuilegijs. decīationes ſue dioceſis ex integro ſibi attribuens. Item quoddā monaſteriū ſimiliter muniuit priuilegijs ꝓprijs decernens vt ex ꝓprijs p̄dijs nulli decimas ꝑſolueret. Accidit itaꝗ vt intra dioceſim p̄dicte baptiſmalis eccleſie p̄fatū mōaſteriū alia emptiōe alia donatione p̄dia ſibi inueniret. Oritur itaꝗ contentio inter monachos ⁊ clericos de decimis. ¶ Nunc primū queritur. an clerici baptiſmalis eccleſie auctoritate priuilegij decīas ſue dioceſis ex integro ſibi valeant vendicare. ¶ Secūdo an ſubſequēti priuilegio monachoꝝ derogetur antiquioribus priuilegijs baptiſmaliū ecclīaꝝ.

Queſtio prima.

Quod vero auctoritate illius priuilegij decīas ſibi ex integro clerici vendicare nõ valeant hinc ꝓbatur. quia decime iuxta decreta ſanctoꝝ patrum quadripertito diuidūtur. quaꝝ vna pars epiſcopis. ſecūda clericis. tercia fabricis reſtaurandis. quarta vero pauperibus eſt aſſignata. Decreta vero ſanctoꝝ canonū neminē magis q̄ apoſtolicū ſeruare oportet. ¶ Unde gelaſius papa ait.

Conſtitutionē ſinodi quā vlīs ecclīe ꝓbat aſſenſus ſedem romanā ſeruare oportet.

Confidimus q̄d nullus iam veraciter chriſtian⁹ ignoret vniuſcuiuſꝗ ſinodi ꝯſtitutū. q̄d vniuerſalis eccleſie ꝓbauit aſſenſus. nullam magis exeq̄ ſedem pre ceteris oportere. q̄ primā que ⁊ vnāquāꝗ ſinodū ſua auctoritate cōfirmauit. ⁊ continua moderatione cuſtodit. ¶ Item leo papa. Qui negligenter paſcit dominicū gregem ſibi cōmendatū cōuincitur ſummū non amare paſtorem.

Diuinis p̄ceptis ⁊ apoſtolicis mōitis incitamur vt pro omniū ecclīarū ſtatu impigro vigilem⁹ affectu. ac ſi q̇d̄ vnꝗ̄ rep̄henſioni īuenit̄ obnoxiū aut ab ignorantie imperitia aut p̄ſumptōnis vſurpatione reuocemus. Ammonēte em̄ diuine vocis imperio quo beatiſſimus petrus apl̄us trina repetitione miſticis ſāctionibus imbuitur. vt chriſti oues qui chriſtum diligit paſcat. ipſius ſedis cui ꝑ abundantiā diuine gratie p̄ſumus reuerētia coartamur. vt periculū deſidie q̄ntuꝫ poſſumus declinemus. ne ꝓfeſſio ſummi apoſtoli q̄ ſe amatorē dñi teſtatus eſt non inueniatur in nobis quia quotiēs quis negligenter paſcit dñicum gregem ſibi cōmēdatū totiens ꝯuincitur ſummū non amare paſtorem. ¶ Item anatholio epo.

Non debent vllo modo variari que ad ꝑpetuam ordinantur quietem.

Que ad perpetuam generaliter ordinata ſunt vtilitatem nulla cōmutatione varientur. nec ad priuatū trahāt̄

quenti. ſed ꝯt̄ ſtatutū eccleſie quod non eſt ita generale ſicut d̄ continentia ſacerdotum bene pōt diſpenſare.

e ¶ Nec ad priuatū. cōmunis vtilitas priuate ꝑiudicat. vt. vij. q. i. ſcias. ⁊. viij. q. i. in ſcripturis

Nulli fas ſublimitas. crimen em̄ augetur per dignitatem. vt. xl. di. homo. ⁊. ff. de re iudi. omne delictum. §. ij. Jo.

Uiolatores. blaſphemare. imo eo ipſo videtur excōmunicatus. ⁊ hereticus. vt. xix. di. nulli. ⁊. j. e. c. generali.

Sunt quidā. i ¶ Apoſtoli. h̄ videtur ꝙ papa nõ poſſit diſpenſare cōtra aplm vel dñm. Qualiter ergo martin⁹ diſpenſauit cum bigamo ꝯ aplm vt. xxxiiij. di. lectorꝫ. Item cum canon aploꝝ dicat p̄ſbiter ſi fornicatus fuerit d̄ponatur. vt. lxxxj. di. p̄ſbiter. q̄modo ergo gangrenſe cōcilium in tali caſu diſpenſat. vt. di. lxxxij. p̄ſbit̄. Iteꝫ contra dñm diſpenſauit. qui dixit vouete ⁊ reddite cū abſoluit a iuramento. ⁊ a voto. xv. q. vj. iuratos. ex̄ de voto ⁊ voti re. ꝑ totū. ſuſtineri ſat pōt ꝙ papa contra aplm diſpenſat nõ tñ in hijs

que ptinent ad articulos ſidei. eodem modo diſpenſat in euangelio interptando ipm. extra de teſtibus. licet. in ſi. Item non eſt vera diſpenſatõ que fit in voto peregrinationis quia nõ dicitur vouens liberari ab illa obligatione ſed potius dicitur in meli⁹ cõmutari. vt extra de iureiur. puenit. Sʒ circa votum ptinẽtie forte nõ poteſt diſpenſare quia vix inueniretur melius in quo poſſit cõmutari. vt extra de ſtatu regul. cum ad monaſteriũ. in fine. Iohannes. qcquid dicat. Io. qñʒ diſpẽſat pa. contra generale ſtatutũ eccleſie ſicut fecit in lateranenſi ↄcilio generali innocentius. vt extra de ↄſang. ⁊ affi. nõ debet. licet ↄtra articulos fidei nõ diſpenſet. b.

Contra ſtatuta. ſcʒ vt dictum eſt de articulis fidei. ſ. c. pri.

b Poteſt. ſcʒ õ facili vel de iure

Omne iniuſtum. ſ. xj. q. iij. iniuſtũ

d Ab infidelibus. ſic ⁊ quod fit ab intruſo nõ valet. vt. xij. q. ij. alienationes. de cõ. di. i. hic g ar. ↄtra. i. q. i. ſi quis a pſeudo epiſcopis.

Satagẽdũ eſt ſubditos. ar. ꝙ papa ſubeſt impatori intellige quo ad hoc quod ſua eccleſia dat tributa forte impatori. vt extra de cẽ. omnis anima. ⁊ xj. q. i. magnum ⁊. c. ſi tributum xxiij. q. viij. tri-

cõmodũ que ad bonũ ſunt cõmune pſira. Sed manentibus terminis quos ↄſtituerũt patres ne iniuſte vſurpet alienũ. ſʒ intra fines pprios atqʒ legittimos put quiſqʒ valuerit i latitudie ſe exerceat caritatis Itẽ ylari⁹ pp. Diuinas ↄſtõnes ⁊ aplice ſedis decreta nulli temerari lic3.

Nulli fas ſit ſine ſtatus ſui periclo vel diuinas ↄſtitutiones vel apliçe ſedis decreta temerare quia nos q̇ potẽtiſſimi ſacerdotis amminiſtramus officia tranſgreſſionis cauſa reſpiciet ſi in cauſis dei deſides fuerimus inuenti. qui meminimus ꝙ timere debemus qualiter cõminetur deus negligentie ſacerdotũ. ſiquidem maiori reatu delinquit qui potiori honore fruitur. ⁊ grauiora facit iudicia peccatoꝝ ſublimitas peccantiũ. Item damaſus papa Spiritũ ſanctũ blaſphemant qui ſacros canones violant.

Violatores canonũ voluntarie grauiter a ſanctis patribus iudicantur ⁊ a ſancto ſpiritu inſtinctu cuius ac dono dictati ſunt dãnantur. Quũ blaſphemare ſpũſanctũ nõ incongrue videntur qui contra eoſdem ſacros canones nõ neceſſitate cõpulſi. ſed libenter vt pmiſſum eſt aliqd aut pterue agunt aut loqui pſumũt aut facere volentibus ſponte ↄſentiũt Talis eñi pſumptio manifeſte vnum genus eſt blaſphemantiũ ſpũſanctũ. qm̃ vt iam plibatũ eſt ↄtra eum agit cuius iuſſu ⁊ gratia ſancti canones editi ſunt. Itẽ vrbanus pp In quibus liceat romano pontifici nouas ↄdere leges.

Sunt quidã dicentes romano pontifici ſemp licuiſſe nouas ↄdere leges qd̕ ⁊ nos nõ ſolum nõ negamus ſed etiã valde affirmamus. Sciendũ vero ſũmõpe eſt. quia ſinde nouas leges ↄdere poteſt vnde euãgeliſte aliquid nequaqʒ dixerunt. vbi vero aperte dñs vel eius apli ⁊ eos ſequẽtes ſancti patres ſententialiter aliquid diffinierũt. ibi non nouã legem romanus pontifex dare ſed potius quod pdicatũ eſt vſqʒ ad aĩam ⁊ ſanguinẽ ↄfirmare debet. Si eñi qd̕ docuerũt apli ⁊ pphete deſtruere qd̕ abſit niteretur nõ ſententiã dare ſʒ magis errare ↄuinceret. Sed hoc pcul ſit ab eis q̇ ſemp dñi eccleſias ↄtra lupoꝝ inſidias optime cuſtodierũt. Item zoſimus papa. Apoſtolice ſedis auctoritas contra ſanctorum ſtatuta aliquid condere non valet.

Contra ſtatuta patrũ aliquid condere vel mutare nec huius quidem ſedis põt auctoritas. Apud nos eñi inconuulſis radicibus viuat antiquitas. cui decreta patꝝ ſanxerũt reuerentiã. Itẽ marcellus papa. Stare nõ valet quod contra euangelicã vel ppheticã vel aplicaʒ doctrinã ſeu ↄſtitutionẽ factum fuerit.

Omne quod irrephenſibile eſt catholica defendit eccleſia. ⁊ infra. iniuſtum iudiciũ vel diffinitio iniuſta regio metu. vel iuſſu a iudicibus ordinata nõ valeat. Nequaqʒ qd̕ ↄtra euangelicam vel ppheticam vl̕ aplicam doctrinã ↄſtitutionẽ ve eoꝝ ſiue ſanctoꝝ patꝝ actũ fuerit ſtabit. ⁊ quod ab infidelibus vl̕ hereticis factum fuerit omnino caſſabitur.

Item ormiſda papa. A ſtatutis patꝝ nõ deuiare ⁊ fidei regulã cuſtodire prima ſalus eſt.

Prima ſalus eſt recte fidei regulam cuſtodire. ⁊ a ↄſtitutis patrũ nullatenus deuiare. Itē pelagius papa childeberto regi. Profitetur pelagius papa thomũ ſui deceſſoris per omnia ſeruare.

Satagendũ eſt vt p auferendo ſuſpitionis ſcando obſequiũ noſtre ↄfeſſionis legibus miniſtremus q̇bus nos etiã ſubditos eſſe ſacre ſcripture pcipiunt veniẽs etenĩ rufinus vir magnificus legatus excellentie veſtre ↄfidenter a nobis vt decuit poſtulauit quaten⁹ vobis aut thomũ beate recordationis pape leonis a nobis per omnia conſeruari ſignificari debuiſſemus. aut proprijs verbis noſtre fidei confeſſionem deſtinare ⁊ primã quidem petitionis eius partem quia facilior fuit mox vt dixit impleuimus meqʒ in omnibus preſulis thomũ pro catholice fidei aſſertione conſcriptũ deo ppicio cuſtodire. manus noſtre ad vos pfeſſione ſignificauimus. Ut aũt nullius deinceps quod abſit ſuſpitionis riſideret occaſio. etiã illam aliam ptem quã memoratus vir illuſtris ãmonuit facere maturaui ſcʒ pprijs verbis confeſſionẽ fidei quã tenemus expoſui. Item adrianus papa. Qui cenſura romanoꝝ pontificũ violat anathema ſit.

Generali decreto ↄſtituimus vt execrandus anathema fiat. ⁊ velut puaricator fidei catholice ſemper apud deũ reus exiſtat. quicũqʒ regum ſeu epoꝝ vel potentũ deinceps romanoꝝ põtificum decretoꝝ cenſurã in quoqʒ crediderit vel pmiſerit violandã. Item damaſus papa. archiepiſcopo ſtephano. Non licet alicui epiſcopo contra romanorum pontificũ conſtituta aliquid agere.

Omnia decretalia cunctoꝝ pdeceſſoꝝ noſtroꝝ ↄſtituta que de eccliaſticis ordinibus ⁊ canonũ ſunt promulgata diſciplinis. ita i omibus ab epis ac ſacerdotibus gñaliter cuſtodiri debere mandamus. vt ſi quid in illa cõmiſerit veniam ſibi honoris deinceps nouerint denegari. Item greg. Non cõmunicet ſacris altaribus q ſacris nõ obedit canonibus

Hac conſona ſanctis patrib⁹ diffinitione ſanctimus. vt qui ſacris obedire canonibus neſcit nec ſacris miſtrare vel cõionẽ cape ſit dignus altaribus Item ex cõci. calcedonenſi. Seruande ſunt regle a ſcis prib⁹ inſtitute

Sanctis patribus in vnaquaqʒ ſinodo vſqʒ nunc plata reglas tenere ſtatuimus. Item grego. ad montanũ ⁊ thomã. Voluntate ⁊ ſtatuta ſuoꝝ deceſſoꝝ cuſtodiant qui ſua ſuari cupiũt.

Iuſticie ac rõnis ordo ſuadet vt q̇ a ſucceſſoribus ſua mandata ſuari deſiderat deceſſoris ſui pculdubio voluntatẽ ⁊ ſtatuta cuſtodiat. Itẽ leo quartus. Contra ſtatuta ſanctoꝝ patrũ agit qui ea non ſeruat intacta.

Ideo permittente dño paſtores hoĩm ſumus effecti. vt qd̕ patres noſtri ſiue in canonibus ſanctis ſiue in mundanis

butum. nam vel omẽs principes ſubſunt epis. vt extra de ma. ⁊ obe. omnes principes.

Generaliter. nam hec verba ſit ⁊ fiat reſpiciunt qñqʒ futuꝝ tempus. vt. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. deinde. Io

Omnia. hoc capitulũ hic attribuitur damaſo. alibi leoni. vt. xix. di. c. i. ⁊. qm̃.

Hac cõſona. Neſcit. id eſt ↄtemnit vel loquitur de ignorantia iuris. q̃ q̇buſdam eſt dãnabilis. vt. xxxviij di. ſi in laicis. Iohãnes.

Ideo permittente. hijs. pma ſolutio magiſtri occupat pmam columnam ſecunda ſecundã pma talis eſt ꝙ dñs ſicut ſoluit legem quã dederat ſic papa põt ſecũda hec eſt ꝙ canões ita intelliguntur ſtatuti vt ſemper auctoritas romane ſedis ſit excepta.

k ¶ Et alligat. vt ex̄ de electi. ſi gnificaſti.
l ¶ Soli. de h̄ no. xj. q. i. §. ex hijs.
m ¶ Vel ſaluo. ix. q. iij. ſaluo.
n ¶ Intelligenda ſunt. ſic ex̄ de iureiuran. venientes.
o ¶ Ait. s. di. c. ꝯtra morem.
p ¶ Priuilegia s. di. iij. ꝓuilegia
q ¶ Ob religionis. xij. q. ij. religioſam.
r ¶ Neceſſitatis xxxv. q. iij. quedam lex.
s ¶ Obſequij. i. q. i. ſunt nõnulli. s. di. xxiij. cõmunis. Jo.

Queſtio .ij.

Quod aũt videndũ ē quis poſſit dare ꝓuilegiũ ⁊ qd̄ ꝓuilegium ꝑiudicet alij dicunt plericꝫ ꝙ ſolus papa poſſit dare ꝓuilegium ī ꝑiudiciũ alterius xij. q. ij. bone rei ⁊. ix. q. iij. ꝯqueſtus. de con. di. iij. ꝓnũcianduꝫ. c. di. ꝯtra morē. cum eñi ꝓuilegium ſit q̄dā lex ꝓuata vt. s. di. iij ꝓuilegia. ⁊ ſolus ꝓnceps canones ⁊ leges ⁊ iura cõdit. ḡ ſolus ille vt dicunt dat ꝓuilegiũ. h̄ tñ negari non poteſt qn̄ epi etiā dent ꝓuilegia. vt ex̄ de hijs que fiunt a p̄latis. q̄nto. extra de ſen. ⁊ re iudi. cum inter nos. ſed nõ poſſunt ī ꝑiudiciũ aliorꝫ vt dicunt qꝫ ſolus ꝓnceps auferre poteſt vni⁹ iura ⁊ dare alteri. vt. ix. q. i. nũc ⁊. c. ꝓ ꝓncipaleꝫ ⁊ ex̄ de cõceſ. ꝑben. non va. q̄m diuerſitatem. ⁊ C. de q̄drien. ꝑſcrip. bñ a zenone. ſed certe hoc nõ eſt verꝫ. nam epus poteſt dare extra baptiſmalem eccleſiaꝫ

aſſixere legibus excedere mīme debeam⁹ contra eorꝫ qui ꝑpe ſaluberrima agimus inſtituta. ſi quod ipſi diuino ſtatuerũt ꝯſulto intactum nõ conſeruamus. ¶ Si ergo primā ſedem ſtatuta ꝯciliorꝫ ꝑ oīmibus obſeruare oportet. ⁊ ſi ꝓ ſtatu eccleſiarꝫ oīuꝫ neceſſe eſt illā impigro vigilare affectu. ſi ea que a romanis põtificibus decreta ſũt ab oīmibus conſeruare ꝯuenit ſi illi qui neſciunt ſacris canonibus obedire altarib⁹ miniſtrare nõ debeant. patet ꝙ ꝯtra ſtatuta ſanctorꝫ canonũ quibus ſtatus eccleſiarꝫ vel cõfundantᷣ vel ꝑturbentᷣ priuilegia ab apoſtolico concedi nõ debent. ¶ His ita reſpondetᷣ. Sacroſancta romana eccleſia ius ⁊ auctoritatē ſacris canonibus impartit. ſed nõ eis alligatur. habet eñi ius condendi canones vtpote que caput eſt ⁊ cardo omniũ eccleſiarum. a cuius regula nemini diſſentire licet. Ita ergo canonibus auctoritatē ꝑſtat. vt ſeipſam non ſubijciat eis. ſed ſicut chriſtus qui legem dedit ipaꝫ legem carnaliter impleuit. octaua die circũciſus. xl. die in templo cũ hoſtijs eſt ꝑñtatus vt ipſe in ſeipſo eā ſanctificaret. poſtea vero vt ſe dñm legis oſtenderet. ꝯtra legis litteram leproſum tangendo mũdauit. Aplos quocꝫ ꝯtra litterā ſabbati ipſos ꝑ ſata ꝑtergradientes ſpicas vellentes ⁊ cõfricantes manibus ſuis ꝓbabili exemplo dauid ⁊ circiſionis ⁊ templi excuſauit dicens. nõ legiſtis quid fecerit abimelech qñ venit ad eum dauid ⁊ dedit ei ꝓpoſitionis panes de quibus nõ licebat edere niſi ſolis ſacerdotib⁹. ⁊ comedit ipſe ⁊ pueri ei⁹ Item octaua die ſm̄ legem puer circũciditur ⁊ vos in ſabbato circũciditis hominē. Item cum iuge holocauſtũ ex lege offeratᷣ cũ maſculis quadrageſima. femīa vero octuageſima die ab ortu ſue natiuitatis ſm̄ legis implum. cũ hoſtijs in templũ ꝑñtaretur. Unde ſacerdotes hoſtias offerētes in templo litterā ſabbati ſoluũt ⁊ ſine crimine ſunt. tunc filius hoīs multomagis valet ſoluere lr̄aꝫ legis qui eſt etiā dñs ſabbati. Hinc etiaꝫ de eo dicitur. erat iheſus docens in templo tancꝫ poteſtatē habēs id eſt tanꝙ dñs legis addens moralibus ea que deerant ad ꝑfectionē. vmbrā figuraliũ in lucem ſpũalis intelligentie cõmutans. non tanꝙ ſcribe eorꝫ qui litera legis aſtricti. nõ audebant aliquid addere vel cõmutare. ſic ⁊ ſumme ſedis pontifices canonibus a ſe ſiue ab alijs ſua auctoritate ꝯditis reuerentiā exhibent. ⁊ eis ſe hũiliando ipſos cuſtodiũt vt alijs obſeruādos exhibeant. Nonnũcꝫ vero ſeu iubendo ſeu diffiniendo ſeu decernēdo ſeu aliter agendo ſe decretorꝫ dños ⁊ cõditores eſſe oſtēdunt. In ꝑmiſſis ergo capitulis alijs imponitur neceſſitas obſequendi. ſũmis vero pontificibus oſtenditur ineſſe auctoritas obſeruanda vt a ſe tradita obſeruādo alijs nõ ꝯtemnēda demonſtret. exēplo xp̄i qui ſacramenta que eccleſie ſeruanda mandauit. primũ in ſeipſo ſuſcepit. vt ea in ſe ſanctificaret. Oportet ergo primā ſedem vt diximus obſeruare ea que decernendo mandauit nõ neceſſitate obſequendi ſꝫ auctoritate impertiendi. Licet itacꝫ ſibi cõtra generalia decreta ſpecialia priuilegia indulgere. ⁊ ſpeciali bñficio concedere qd̄ generali ꝓhibetur decreto. quācꝫ ſi decretorũ intentionē diligenter aduertamus neq̄ꝙ contra ſanctorꝫ canonũ auctoritatē aliquid cõcedere inueniantᷣ. Sacri ſiquidem canones ita aliquid cõſtituũt vt ſue auctoritatem interꝑtationis ſancte eccleſie rõane reſeruent. Ipſi nancꝫ ſoli canones valent interꝑtari qui ius condendi eos hñt. Unde in nõnullis capitulis conciliorꝫ cuꝫ aliquid obſeruandũ decernitᷣ ſtatim ſubinfertur. niſi auctoritas romane ecleſie aliter impauerit vel ſaluo tñ in oīmibus iure ſancte romane eccleſie vel ſalua tñ in omnibus apl̄ica auctoritate. Queciicꝫ ergo de decimis vel quibuſlibet eccl̄iaſticis negocijs ſacris canonibus diffiniuntᷣ. Intelligenda ſunt neceſſaria ſeruari vel diffiniri niſi auctoritas romane eccleſie aliter fieri mandauerit vel permiſerit. Cum ergo aliqua priuilegia ab apl̄ico aliquibus conceduntur. ⁊ ſi contra generalē legeꝫ aliquid ſonare videantur. nõ tñ cõtra ipſam aliq̇d ꝯcedere intelligantᷣ. cũ ipſius auctoritatē legis ⁊ priuilegia ſingulorꝫ penes matrem omniũ eccl̄iarꝫ reſeruentᷣ. Necꝫ eñi priuilegio aliquibus cõcederentᷣ. ſi ꝑter generalem legem nulli aliquid ſpeciale indulgeretur. Priuilegia nancꝫ dicuntᷣ quaſi priuata legia. eo ꝙ priuatā legem ſingulis generent. Quā diſtinctionē gregorius innuēs ait. ſi hoc necꝫ cõſuetudine generali necꝫ priuilegio vendicas reſtat te vſurpaſſe qd̄ feciſti. Itē ieronimus in expoſitione ione Priuilegia ſingulorꝫ nõ poſſunt legem facere cõmunē. Ualet ergo vt ex ꝑmiſſis colligitur ſancta eccleſia romana quoſlibet ſuis priuilegijs munire ⁊ extra generalia decreta quedam ſpeciali beneficio indulgere. Conſiderata rationis equitate vt q̄ mater iuſticie eſt in nullo ab ea diſſentire inueniatur. vt priuilegia videlicet que ob religionis vel neceſſitatis vel exhibiti obſequij gratia conceduntᷣ. neminē reuelando ita diuitē faciant vt multorꝫ detrimēta nõ circũſpiciendo in pauptatis miſeriā nõnullos deijciant. Illud apoſtoli ad memoriā reuocantes. qd̄ ad corinthios ſcribēs ait. nõ eñi volumus vt alijs ſit remiſſio. vobis aũt tribulatio. cui ſacra lex principum cõcordans ait. Reſcripta cõtra ius elicita ab oībus iudicibus ꝑcipim⁹ refutari. niſi forte aliquid eſt ꝙ nõ ledat alium ⁊ ꝓſit petēti. vel crimē ſupplicātibus indulgeat. Itē conſtitutio impatoris ad populũ nec damnoſa fiſco nec iuri cõtraria poſtulari oportet. Clerici ergo huius baptiſmalis eccl̄ie priuilegij auctoritate muniti ſue dioceſis decimas. ex integro ſibi vendicare valent. niſi forte ſũma neceſſitate epi cogantur ad quartā ſuam accipiendā ⁊ illi ſupabundare demõſtrentᷣ.

Queſtio ſecũda.

Quod aũt antiquioribus priuilegijs ſubſequentibus derogari non poſſit auctoritate anacleti probatur. qui ſcribens omnibus epiſcopis et reliquis xp̄i ſacerdotib⁹ ait. Eccl̄iarꝫ priuilegia cunctis tꝑibus ſeruentur illeſa.

decimas. vt. xvj q. i. ſtatuimus. Itē epꝰ põt detrahere vni eccleſie ⁊ dare alteri. vt ex̄ de excel. ꝑla. ſicut vnire. ⁊ põt in totum eximere aliquam eccleſiam. vt ex̄ d̄ cen. cũ venerabilis. Item auferre poteſt eccleſie ꝓuilegiũ eligēdi extra de ꝯſuetu. cũ dilectus. Itē põt eximere. eccleſiam a iure ꝓcurationis. vt ex̄ de cenſi. ſopite. in ꝑte deciſa. h̄ aũt ꝓuilegiũ conferret epo de cõſenſu capl̄i ſui. vt extra d̄ dona. paſtoralis. datᷣ ꝓuilegium q̄ncꝫ ꝑſone q̄ncꝫ rei. vt. ix. q. iij. conq̄ſtus. ſi ꝓuilegiuꝫ datur ꝑſone ꝑſonam nõ tranſgreditur. vt inſti. d̄ iure natali. gen. ⁊ ciui. §. plane. xvj. q. i. §. hinc etiam. ⁊. ff. de re. iur̄. ꝓuil̄ia. vij. q i. nõ aũt. ⁊. c. petiſti. Reale qd̄ loco ꝯceditur. ⁊ ꝑpetuũ eſt. xvj q. i. hinc etiam. ff. de iure imu. l. i. ex̄ de offi. del. q̄m abbas. In dubio ſemꝑ ꝑſumitur ꝓuilegiuꝫ potius ꝑſonale ꝙ reale. vt ex̄ d̄ inſtitᷣ. cum veniſſent quia res de facili ad ſuaꝫ reuertitur naturā ff. de pac. ſi vn⁹ §. qd̄ ⁊ in ſpem dotis. nõ eñi ad h̄ dꝫ ꝑſonale ꝙ ſola inſeritᷣ ꝑſona. vt. ff. d̄ pac. iure gē. §. pactorũ. ⁊. l. tale pactum. Item hec eſt differentia inter ꝓuilegiũ ⁊ cõfirmationē quia in cõfirmatione nihil iurᷣ datur. vt extra de ꝯfir. cũ dilectus. ſec⁹ eſt in ꝓuilegio. Iteꝫ in ꝯfirmatiõe nihil ponitᷣ vel affirmatur. ſed totũ ꝯdicionaliter intelligitᷣ

vt extra de ꝯces. ꝓben. q̄ꝛ diuersitatē. sed in ꝑuilegio omnia verba ponuntur ⁊ certum ibi asseritur. vt extra de v̄. sig. abbate. Nunc videndū est qd̄ ꝑuilegiū derogat alij. dicunt quidā q̄ ſp̄ secundū derogat ꝑmo etiam si non faciat mentionē primi. vt extra de rescrip. ex pte. ⁊ h̄ ea ratione videtur quia cū ꝑuilegium sit ius. sed vnū ius derogat alij licet non faciat mentionē ꝑmi. vt extra de cogna. spiri. c. ij. sed istis obstat. extra de offi. indi. del. ex pte. vbi ꝑuilegiū secundū nō d̄rogat ꝑmo cū nō faciat mētionē eius. Item nec ꝑuilegio ꝑiudicat ꝯfirmatio nisi faciat mentionē illius. vt ex̄ de his que fiūt a p̄la. cum vos. Itē nec transactioni ꝑiudicat ꝯfirmatio. vt extra d̄ deci. ex multiplici. Item nec priuilegiū ꝑiudicat consuetudini nisi faciat mentionē eius. vt extra de ꝓbē. relatū. Itē nec valet ꝑuilegiū nisi faciat mentionē ꝯstitutōis facte a caplo. vt ex̄ de R̄p. ꝯstitutus. ne valet appello nisi faciat mentionē sentētie. vt extra d̄ fide istru. inter. vltra mediū. ⁊ sic ꝑ iura allegata ꝯcedi pōt. q̄ idez sit in ꝑuil'ijs qd̄ in rescriptis. vt nisi secundū faciat mentionē ꝑmi. q̄ nō valeat. siue ambo ꝑuilegia sint generalia siue ambo spēalia. sꝫ si vnū sit speciale aliud generale. speciale semꝑ ꝑiudicat licet nō faciat mētionē generalis. vt ex̄ d̄ R̄p. c. i. ⁊ c. pastoralis licet sit ar. ꝯ. j. e. in galliaꝝ. q̄ꝛ in toto iure derogat̄ generi ꝑ speciē. vt. ff. de re. iur̄. in toto. sed certe aliud est in resc̄ptis q̄ꝫ in ꝑuilegijs q̄ꝛ s̄m rescriptū speciale d̄rogat ꝑmo generali. nā per gn̄ale rescriptū non datur iurisdictio vt pꝫ in illa dec. pastoralis. ⁊ si. ⁊ extra. e. ad hec. ⁊ iō de facili tollitur. sed ꝑ ꝑuilegiū q̄ntūcūq; gn̄ale statim ꝯsequitur plenū ius. vnde pōt dici q̄ nūq̄ secūdū spēale ꝑuilegiū d̄roget ꝑmo gn̄ali nisi faciat ipsius mentōnem. ex̄ de R̄p. nōnulli ⁊ de p̄scrip. veniens. sed in statutis q̄nq; antiquū ꝑiudicat nouo. vt. l. di. dn̄o sancto. Item in dubio potius p̄sumo nō reuocatū ꝑus ꝑuilegium. q̄ꝫ reuocatū. vt. ff. de manu. tes. si peculiū. ff. de dona. inter vi. ⁊ vx. cum hic status. §. proinde. nō ob. ff. de ꝑuil'. credi. ꝑuilegia. vbi d̄r q̄ ꝑuilegia nō extimant̄ ex pte sed ex causa. q̄ꝛ ibi loq̄tur de ꝑuilegijs q̄ creditor vult habere ex eo q̄ ꝑus mutuauit pecuniam.

Priuilegia. t̄pibus. istud pōt intelligi de gn̄alibus statutis nam in nulli⁹ ꝑsona omittendū est ⁊c̄. lxj. di. miramur. Itē pt̄ intelligi de ꝑuilegijs datis a ꝑncipe. nam ꝑuilegiū quod a deo vel a ꝑncipe datur decet esse mansurū omnis malitie vel diuinatiōis ꝯtrariū. vt in aut̄. coll'. vj. constitutio q̄ de dig. in fi. si vero ꝑsona impetrans obuiat. ꝑuilegio ip̄etrato statim euanescit. extra de ꝯsti. cū. M. ferrariē. Item si nō ꝓtestatur ꝑuilegium suū exspirat spacio quadraginta annoꝝ. vt ex̄ de ꝑuil'. accedentibus. sed si nō est opus ꝓtestatiōe

Priuilegia ecclesiaꝝ ⁊ sacerdotum itemerata ⁊ inuiolata cūctis decernimus manere t̄pibus ⁊ leges ecclesie apostolica auctoritate firmamus. ⁊ ꝑegrina iudicia submouemus. Item leo papa martiano episcopo august.

Nec nouitate mutari nec improbitate ꝯuelli eccl'iaꝝ priuilegia debēt.

Priuilegia ecclesiaꝝ ⁊ monasterioꝝ sanctoꝝ patrum auctoritate instituta nulla p̄nt improbitate conuelli. nulla nouitate mutari. In quo opere auxiliante xp̄o fideliter exequendo necesse est huius sancte sedis pontifices ꝑseuerantem exhibere famulatū. dispensatio eñi nobis credita est. ⁊ ad nr̄m reatū tendit. si paternaꝝ regule sanctionū nobis ꝯsentientibus vel negligentibus violentur. Itē gregorius augustino angloꝝ ep̄o.

Priuilegia sue dignitatis aliquis ecclesiam exuere non debet.

In galliaꝝ episcopis nullam tibi auctoritatē tribuimus q̄ꝛ ab antiquis p̄decessoꝝ nostroꝝ temporibus paleum arelatensis eccl'ie ep̄us accepit. quē nos priuare auctoritate ꝑcepta mime debemus. Si ergo cōtingat vt fraternitas tua ad galliaꝝ ꝓuincias trāseat. ⁊ aliquid ex auctoritate agendū fuerit. cuꝫ p̄dicto arelatensium ep̄o agatur. ne p̄termitti possit hoc qd̄ antiqua patrū institutio inuenerit. Britānoꝝ vero om̄es ep̄os tue fraternitati cōmittim⁹. vt inducti doceantur. infirmi ꝑsuasiōe roborentur. Idem felici ep̄o.

Statuta apostolicoꝝ decessoꝝ apostolicus destruere non debet.

Si ea destruerē que antecessores nostri statuerūt. non destructor sed euersor esse iuste ꝯprobarer. testante veritatis voce que ait. Omne regnū inseip̄m diuisum desolabitur. ⁊ om̄is scia ⁊ lex aduersum se diuisa destruetur. Item leo papa.

Metropolitanus ius dignitatis tradite sibi antiquit⁹ intemeratum obtineat.

Dicitur s̄m sanctoꝝ patrū canones sp̄ū dei ꝯditos ⁊ totius mundi reuerentia ꝯsecratus. metropolitanos singulaꝝ ꝓuinciaꝝ episcopos. quibus ex delegatione nostra fraternitatis tue cura pretenditur ius tradite sibi antiq̄tus dignitatis intemeratū h̄re decreuimus ita vt a regl'is p̄stitis nulla aut negligētia aut p̄sumptiōe discedāt. Itē ormisda papa.

Metropolitanoruz priuilegia inculcata seruari oportet

Seruatis priuilegijs metropolitanoꝝ vices vobis ap̄lice sedis delegamus. vt inspectis istis siue ea q̄ a nobis sunt nuꝑ mādata fuentur. siue ea que de ecclesiasticis causis tue reuelationi cōtigerit. sub tua nobis insinuatione pādantur. erit hoc studij ac solicitudinis tue vt talez te in hijs q̄ iiungunt̄ exhibeas. vt fidem integritatēq; eius cuius curaꝫ suscipis imiteris. Itez greg. bonifa. primo defensori.

Decreta ap̄lica nulla p̄sumptiōe violentur.

Institutionis nr̄e decreta q̄ sunt priuilegijs et ordinatione disposita perpetua stabilitate ⁊ sine aliqua ꝯstituimus refragatione s̄uari. siue q̄ scripto decreuimus seu que in nostra p̄sentia videntur esse disposita. nec a quoq̄ pontificum in totū vel in partem. ea q̄libet occasione ꝯuelli decernimus vel̄ imutari. Nam nimis ē asperū ⁊ ꝑcipue bonis sacerdotū moribus inimicū niti quēpiā q̄ntacūq; rōnis excusatione q̄ bene sunt ordinata rescindere ⁊ exemplo docere ceteros. sua q̄nq; posse ꝯstituta dissoluere. Idē dn̄ico carthagiñ. ep̄o.

cū sit ꝑuilegiū ad excipiendū perpetuū ē. vt. ff. d̄ doli ex. ꝓure. Si vero est ꝑuilegium ad faciendū videtur q̄ spacio decem annoꝝ extinguatur. vt. ff. de nundiñ. l. i.

b Et peregrina. id est ferri cadentis. ij. q. v. ꝯsuluisti. vel iudicis nō sui. iij. q. vj. peregrina. Iohānes.

c Episcopo. quē ꝯstituit ibi legatū vel supposuit ei omēs ep̄os britannie.

Priuilegia. j. ꝯse. d. iij. celebritatē.

In galliarum. ꝑl'aliter dicit. q̄ꝛ tres sunt gallie. bracata ⁊ togata ⁊ comata.

f Palium. s. v. q. iij. artaldus. ꝯtra. vbi dicit̄ q̄ arelatēsis sit suffraganeus. narboñ. sed forte duo sunt arelateñ vel altera l'raꝝ est corrupta.

g Pretermitti. ergo legatus inconsulto ep̄o loci nō pōt iudicare clericos ip̄ius nisi ad ip̄m appellatur. vt hic. ⁊. xj. q. i. ꝑuenit. nec obstat. extra de of. lega. cū non ignoretis. nam ille non solum fuit legatus sed etiam metropolitanus ⁊ ideo nihil ꝓfuisset ei ius legationis si hoc ius nō habuisset. Io. ꝯtrarium credo cū illa dec. cū nō ignoretis. indistīcte loq̄tur. h. Itē videtur hic q̄ ꝑnceps posteriorē legatū dando nō videtur ꝓhibuisse legatum ꝑorem sicut est in tutoribus. vt. C. de testa. tu. l. ij. si. no. vij. q. i. nō aūt. secus in ꝓcuratorio. vt. ff. de ꝓcur̄. si quis cuꝫ. §. vl.

h Britannorū. ꝯtra. s. iij. q. vj. hec quippe. sed due sunt britannie. anglia eñi maior maior britania dicitur.

Si ea destruerem. diuisa. ar. ꝯtra. testes sibi ꝯtrarios ⁊ contra R̄pta omnino sibimet contraria. vt. xxiij. q. vij. quod autē. C. de fide istru. scripture. iiij. q. iij. qui. falso. extra d̄ sen. ⁊ re iudi. cū olim.

Dicitur. ex delegatione. videt̄ ergo q̄ legat⁹ habeat delegatā ⁊ nō ordinariam potestatē. vt. hic. ⁊. c. sequēti quod nō credo cum sic̄is sit ꝯcō/suli. ff. e. meminisse.

Seruatis. rescriptū sp̄ sic est interp̄tandū vt nulli faciat ꝑiudiciū. vt. ix. q. iij. nūc v̄o. lxxxv. di. archidiaconū. in ꝑuilegijs secus vid̄r vt extra de deci. ad audentiā.

Inspectis. cū eñi quis aliquid ex ꝑuilegio sibi vendicat inspiciēdum est ꝑuilegiū eius. c. di. ꝯtra morez. extra de ꝑuil'. recepimus. ⁊ s̄m q̄ tenor ꝑuilegij ꝯtinet iudicandū est. vt extra de ꝑuil'. porro.

n Insinuatione. intelligas hoc de hijs que soli pape reseruant̄ q̄ nō transeunt in gn̄ali mandato. vt extra de of. leg. q̄ translationē.

Institutionis. presentia. sic ergo snīa ꝑncipis facit ius licꝫ nō redigatur in scriptis. vt ex̄ de trans. c. i. C. de testa. oīm. ar. ꝯ. iij. q. vij. postulatus. Item hic est ar. q̄ ꝑnceps sine scripto dat ꝑuilegium ⁊ sine scripto legat causam. vt in aut̄. de liti. §. omnē. sꝫ nō cōmittit legationē sine sc̄pto. xcvij. di. nobilissim⁹. C. d̄ mā. ꝑn. l. vna.

Priuilegia eccleſiarum apoſtolicus conſerue

O E eccleſiaſticis priuilegijs qđ veſtra fraternitas ſcribit h poſtpoſita dubitatiōe teneat. quia ſicut noſtra defendimus ita ſingulis quibuſqʒ eccleſijs ſua iura ſeruamus. nec eñi cuilibet gratia fauente ultra q̄ meretur impertior. nec vlli hoc qđ ſui iuris eſt ambitu ſtimulante derogabo. ſʒ fratres meos per omnia honorare cupio. ſicqʒ honore ſinglos ſubuehi dummodo non ſit quid alteri iure ab altero poſſit opponi. ¶ Idem vigilio arel. epo.

Quod racōnabiliter definitum eſt nullo modo violari debet.

Q Um pie deſiderium voluntatis ⁊ laudande diffinicōis intentio ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudijs adiuuanda. cura eſt ſollicitudinis adhibenda. vt ea que pro quiete religioſe conuerſacōni ſunt diſpoſita vel ordinata. nec diſſiſatio negligere nec quedam valeat p̄ſumptio perturbare. ſʒ ſicut hoc qđ rō exigebat vtiliter obtinuit diffiniri. ita qđ diffinitū eſt nō dʒ violari. ¶ Idē

Sibi iniuriam facit apoſtolicus qui fratrum iura perturbat.

Q Uod vero dicitis noſtris tēporibus debere ſeruari que a meis quoqʒ deceſſoribus tradita vel cuſtodita ſunt. abſit hoc a me vt ſtatuta maiorū cum ſacerdotibus meis in qualibet eccleſia infringam. quia mihi iniuriam facio ſi fratrum meorū iura perturbo. Item iulius papa.

Nulla preſumptione violetur quod ab apoſtolicis ⁊ eorū ſucceſſoribus eſt inſtitutum.

A Mputato totius vſurpationis exceſſu nullus preſumat q̄ ſibi non videtur eſſe conceſſa ea que ſunt ab apoſtolis eorūqʒ ſucceſſoribus inſtituta nulla deſidia negligantur. nulla diſſentione violentur nulla concertatione turbentur.

¶ Item gregorius ait.

Que rationabiliter ordinata ſunt nulla debent refragacione turbari.

E Cleſiaſtice moderationi omnino eſt cōueniens vt que ordinata fuerint vel deciſa nulla impoſterū debeant refragatione turbari. ¶ Idem in regiſtro.

Que contra leges fiunt pro infectis habentur.

i I Mperiali cōſtitutione ſancitū eſt aperte. vt ea que contra leges fiunt nō ſolum inutilia ſed etiam pro infectis habeant. ¶ Itē codice libro primo titulo de p̄cibus imperatori offerendis. ¶ Imperator conſtantinus.

N Ec dannoſa fiſco. nec iuri cōtraria poſtulari oportʒ. Imperator theodoſius ⁊ valentinianus.

r R Eſcripta contra ius elicita: ab oīb᷒ iudicibus p̄cipimus refutari. niſi forte ſit aliq̄d qđ nō ledat alium ⁊ p̄ſit petenti. vł crimē ſupplicanti indulgeat. ¶ Item pelagius papa iohanni comiti.

Reſcriptio meretur effectum q̄ cum iuris ⁊ legū ratione concordat.

D Icenti ſacras iuſſiōes ſe habere p̄ manibus reſpōdemus ſcire illum oportere qđ ipſe clemētiſſimus princeps generalibus legibus cōſtituerit illa ſacra vniſcuiuſqʒ ſupplicantis deſiderio conceſſa p̄ualere ⁊ effectui mancipari. q̄ cū legis ⁊ iuris ratiōe concordant. Ea vero q̄ ſubreptione vel falſis p̄cibus forſitan impetrant. nullū ſupplicātibus ferre remediū. ¶ Reſcripta ſiue ſint annotationes ſiue p̄gmatice ſanctiones exp̄ſſam debēt hr̄e in ſe cōditiōʒ ſi p̄ces veritate nitant. Mendax eñi p̄cator debet carere impetratis. ⁊ q̄bus ſcripta dirigunt ſunt puniendi ſi p̄cum mendacia vetuerit argui.

¶ Unde imperatores diocleciani ⁊ maximianus ⁊ cōſtantinus primo libro codicis ti. ſi contra ius vel vtilitatem priuatam.

p P Reſcriptione mēdaciorū oppoſita ſiue in iuris narratōe mendaciū repiat ſiue in facti ſiue in tacēdi fraude. p tenore veritatis nō dep̄cantis affirmatione datū iudicē cognoſcere debere. ⁊ ſm hoc de cauſa cōuenit ferre ſniam. ¶ Itē imperator conſtantinus auguſ. ti. eodem.

D Enitri iubemus decem librarū auri mulcta iudices qui vetuerūt p̄cum argui falſitatē.

a ¶ Orationis. ar. cōtra ex de offi. del. ſi q̄n. ⁊ c. ex parte. ij

¶ Eccleſiaſticis. iura. nec ſuum honorē debet augere papa vt minuat ius eccleſie alterius. vt. xcix. di. ecce.

q Quod vero. infringam. qui eñi debet tueri alios cōtra alios multomagis cōtra ſeip̄m. vt extra. de natis ex libe. ven. c. vnico. ff. ſi ſeruitus ven. altius.

Amputato. conceſſa. ar. ſines mādati diligenter cuſtodiēdos. ar. cōtra. viij. q. i. licʒ. Itē ar. q̄ ep̄us nil poteſt petere niſi qđ ſibi p̄miſſū eſt a canone. vt. x. q. iij. quia cognouimus.

Eccleſiaſtice in poſterū. s. vj. q. iiij. qđ bene.

Imperiali. inutilia. s. di. x. vides ſed contra. vij. q. i. epiſcopus. in dioceſi. ⁊. xiiij. q. vj. cōperimus.

n Nec dānoſa. fiſco. vt ſi q̄s velit per priuilegium ſeſe excuſare ab eo qđ eſt damnoſum iure cōmuni. Nam dicit lex q̄ omnes neceſſitatibus publicis debēt obedire ſine dignitatis p̄uilegio. vt. C. li. xj. de nauibus nō excuſandis. l. multi. nec p̄textu p̄uilegij publica debet facillare vtilitas. vt. C. li. x ij. de p̄uil. ſcola. l. ij.

Reſcripta. cōtra iuſ. nec eñi rōe r̄ſcp̄ti iudex recedet a iuſticia. vt ex̄ de eta. ⁊ q̄li. eam te. vñ ſi reſcriptū eſt penitus cōtra ius reiciet illud iudex vt hic dicitur. ⁊ auferendū eſt r̄ſcriptū tale de manibus retinentis vt. C. de ſacrific. paga. ſicut. ⁊ mittenda eſt talis carta p̄ncipi vt hic dicitur. ſi aūt nō eſt contra ius extoto ſʒ alias iniquū expectandū eſt ſm mandatum p̄ncipis vt ex̄ de reſcrip. ſi q̄n. ⁊ in autē. vt nulli iudi. §. ſi vero. iudex q̄ ſp̄ ſequitur ius cōmune licet reſcriptū p̄ncipis aliud iubeat vt in aut. d iud. coll. vj. §. omnis aūt iudex. ⁊. j. e. oīs.

b ¶ Quod nō ledat. tale debet eſſe quodlibʒ reſcriptum vt neminem ledat. s. e. de eccleſiaſticis. vnde nō valʒ reſcp̄tum de re quā quis violenter detinet. vt. xvj. q. vj. placuit. C. vnde vi. auctoritatē. nec de rebus litigioſis. vt extra de confir. vti. c. i. ⁊ per qđ tranſactio facta reſuſcitat. vt. C. de tranſac. cauſas. extra de tranſac. ex litteris. ⁊ de decimis ex multiplici. vel q̄ aufertur libera electio aliquibus. vt. C. de duobus reis de. l. ij. hoc tū nō videtur verū per id qđ eſt extra de cōceſ. p̄ben. ⁊ ec. nō va. diuerſitatē. vel per qđ reſtituitur aliquis depoſitus. vt. C. locati. l. vl. vel per qđ retractatur ſententia. vt. C. de. errore aduoca. l. vlti. ⁊ p̄ quod p̄ſtatur emunitas a tributis. vt. C. de vecti. quicq̄d. qđ aūt dicitur h̄ intelligas de enormi leſione quia modicā leſionē bene poteſt p̄ſtare reſcripetū p̄ncipis. vt extra de v̄. ſig. quid p̄ nouale. vel etiam ſi ex poſtfacto incipiat enormiter ledere ſtatim non valet vt extra de deci. ſuggeſtū. q̄cito eñi p̄uilegiū recidit ad iniquitatem ſtatim nō valʒ. vt. ff. d vulg. ſubſti. ex facto. ⁊ lxiij. di. §. verū. modicā leſionē bene poteſt afferre. vt. xij. q. ij. bone rei. C. de p̄ci. imp̄. offe. quotiens. ff. locati. habitatores. ff. ne q̄d in loco publi. l. i. §. ſi quis a p̄ncipe ff. ne quid in flumine publico. l. i. §. ſūt qui putant. q̄nq̄ʒ tū magnam affert. leſionē. vt xvj. q. i. ſtatuimus. ⁊ di. xi. s. e. in ſumma. in p̄u. vt. ff. de euict. lucius.

i ¶ Petentibus. vt ſi aliqua que nubet conſulari viro petit vt ipſa nihilominus conſularis dicatur iſtud p̄deſt petenti ſine leſione alterius vt. ff. de ſenat. l. vl. vel ſi aliq̄ petat vt īfra tp̄s luctus poſſit nubere. vt ff. de hijs qui no. infa. l. ſolet.

k ¶ Vel crimen. in talibus facile exauditur aliquis. xxxv. q. ix. veniā.

d Dicenti. ſubreptione. cū diſtinctione. vt extra de reſcp. ſup lr̄is.

m ¶ Reſcripta. annotatione. annotatio eſt ſcriptura quā imparator p̄prij animi motu facit de aliq̄ negocio nemine rogante. p̄gmatica dicitur que ventilata eſt coram principe. ⁊ de hoc facta eſt ſcriptura.

n ¶ Conditionem. ex de reſcp. c. ij.

o ¶ Vetuerint. extra de ap. ex parte. Io.

Preſcriptiōe id eſt exceptione.

q ¶ Oppoſita. ab aduerſario.

r ¶ In iure. cōſuetudinarij. quia dixit aliq̄d eſſe cōſuetudinē eccleſie ſue cū nō eſſet. ex̄ d p̄bē. venerabil. nō eñi vidēr q̄ in iure ſcripto poſſet mētiri p̄ncipi cū ip̄e oīa iura h̄eat in pectore ſuo. vt. C. de teſta. oīm.

s ¶ In facti. quia dixit ſe appellaſſe vel ſpoliatū fuiſſe cū nō eſſet. Io.

Puniri. vetuerunt. tunc enī appellari potest licꝫ inhibita sit appellatio. vt extra de ap. ex parte.

a ¶ Si legibus. cōsentaneū. vt si quis dixerit se spoliatū ⁊ princeps iussit in rescripto ipm̄ restitui. hic consonat legibus ⁊ tn̄ carebit cōmodo rescripti. ɔtrariū est. s. e. p̄scriptione. Sed omissis multis solutionibus distinguas vt distinguitur ex de rep. sup literis. nec videtur ho die locum habere illa dec. ex p̄te. extra de re scr. qꝛ s̄m illā dec. sup literis. nō est necesse ꝙ ɔditio subintelligatur.

c ¶ Mentientis. qꝛ p̄ eas diu fatigauit aduer sarium suum.

b ¶ Seueritati. punit̄ vt falsari⁹. vt. ff. de fal. si quis obrepserit.

e ¶ Si non cognito cognoscatur. nō ab ipso executore sed ab eo qui delegat executionē ⁊ sic non obstat. extra d̄ sen. ⁊ re iudi. de cetero. C. de execu. rei iudi. si vt ꝓponis. vl' hodie po test distingui ɔtrarietas ꝑ illam dec. sup litteris ⁊ qn̄qꝫ cognoscat qn̄qꝫ remittat ad supiorē. di cunt tn̄ quidā ꝙ execu tor pōt cognoscere sum marim de incidentibus qōnibus. vt. ff. de re iu di. a diuo. §. si sup reb⁹ ⁊ talis cognitio nō fac̄ p̄iudiciū in p̄ncipali iu dicio. vt. ff. de libe. ag noscen. l. si quis alij. §. si vel parens. ⁊ qd̄ extra dicitur de sen. ⁊ re iudi. de cetero. ꝙ incidentes qōnes debeant referre ad supiorem. verꝫ est vt ibi plenarie examiētur vl' distigue an d̄legatur mera executio an mixta vt dixi. s. ij. q. vi. §. sūt quoꝝ. v. ab executore. vt si d̄legetur mera exe cutio vt tunc questiōes incidentes remittā tur ad supiorem ⁊ si mixta delegatur tunc pōt co gnoscere in qōnibus in cidentibus. sed pone ꝙ alicui sit mādata nuda executio. nudā voco ex ecutionē cum causa p̄ii tibus ꝯtib⁹ est diffinita ⁊ mandatur aliquibus vt exequātur sn̄iaꝫ. nū quid si pars aduersa co ram illis obijcit excepti onē audietur exceptio. videtur ꝙ nō quia tene tur executor exequi sn̄iam licet sciat eam iniustam vt extra de offi. dele. pastoralis. extra de ma. ⁊ obe. omnes. extra de. offi. iudi. dele. si qn̄. ff. de iudi. si p̄tor. ⁊ .xxiij. q. i. quid culpatur. in fi. ar. ɔtra. C. si ex fal. in stru. iudicati. extra de testi. veniens. ad hoc dicas ꝙ si euidens est sen tentiam esse nullam. secꝫ ꝑ instrumenta falsa latā nō exequetur eam. a lias licet sit iniusta exequet eam. ff. de iudi. si p̄tor. non obstat. ff. de cō fessis. l. penul. vbi dicitur ꝙ executor possit absoluere illum qui ɔfes sus fuit coram iudice se debere fidei cōmissum. nam nō intelligitur lex illa de executore sed de iudice.

¶ Item impator th. ⁊ val. ti. e. ¶ Et si legibus ɔsentaneū sacrū oracu lum mendax p̄cator attulerit. careat penitus impetratis ⁊ si nimia men tientis inuenitur improbitas etiam seueritati subiaceat iudicantis. ¶ Itē ɔstan. ti. eodem. ¶ Et si nō co gnitio sed executio mandat̄. de veri tate precū inquiri opter. vt si fraus interuenerit de negocio cognoscat̄. ¶ Item impator anasta. ti. eo. ¶ Omnis cuiuscūqꝫ maioris vl' ām̄istra tionis vniuersi reipublice iudices monemus vt nullum rescriptū nul lāqꝫ pragmaticam sanctionē. nullaꝫ sacram annotationē que generali iu ri vl' vtilitati publice aduersa esse vi deat̄ in disceptatione cuiuslibet liti gij paciātur ꝓferri. ¶ Sed gn̄ales sacras ɔstitutiones modis om̄ibus nō dubitent obseruandas. ¶ Itez codice titulo de diuersis rescriptis imperator diocletianus ⁊ maximia nus augusti.

Sancimus vt autentica ipsa atqꝫ originalia rescripta ex nostra etiam manu subscripta. non exempla eoꝝ insinuent̄. ¶ Impera tor ɔstan. ¶ Si qua beneficia p̄so nalia sine die ⁊ consule fuerint dep̄ hensa auctoritate careāt. ¶ Impa tor zeno august. ¶ Uniuersa rescri pta siue in persona p̄cantiū siue ad quēlibet iudicem manauerint. que vel annotatio vel queuis pragmati ca sanctio noīetur. sub ea cōditione ꝓferri p̄cipimus si p̄ces veritate ni tuntur. nec aliquē fructū p̄catori ora culi ꝑcipiat impetrati. licet iudicio asseueret veritatem. nisi questio fi dei p̄cum imperiali beneficio mon stretur inserta. Nam ⁊ magnificus vir questor ⁊ viri spectabiles magi stri scriniorꝫ que sine p̄fata adiectio ne qualecunqꝫ diuinum responsum dictauerint ⁊ iudices qui susceperit rep̄hensionē subibūt. ⁊ qui licite di ctata scribere ausi fuerint cuiuscūqꝫ scrinij memoriales seu pragmatica rij fuerint vel adiutores amissione primicerij cinguli ferientur. ¶ Itē leo papa. Priuilegia ecclesiaꝝ nulla debent improbitate conuelli.

Priuilegia ecclesiaꝝ sanctoꝝ canonibus instituta ⁊ venera bilis nicene fixa decretis nul la possunt improbitate conuelli vel nouitate mutari. ¶ Itez nicolaus papa vniuersali sinodo p̄sidens di xit. Anathema sit qui decreta vl' madata romanoꝝ pōtificū nō fuat.

Si quis dogma mandata in terdicta sanctiōes vel decre ta pro catholica fide vel ec clesiastica disciplina pro correptiōe imminentiū vel futuroꝝ maloꝝ a se dis ap̄lice p̄sule salubriter ꝓmulga ta ɔtempserit anathema sit. ¶ Itē gelasius papa rescōnio iohanni eme salie epis. inter cetera. Statuta prio rum successores seruent.

Decessoꝝ statuta sicut legitti ma ⁊ iusta successorem custo dire cōuenit. ita debet etiam malefa cta corrigere. ¶ Hinc etiam archa dius ⁊ honorius.

Quecunqꝫ inquiunt a paren tibus nostris diuersis sunt statuti temporibus manere inuiolata atqꝫ incorrupta circa sacro sanctas ecclesias p̄cipimus. nichil ergo pri uilegijs imminuetur. omnibus qui ec clesie deseruiunt tuitio deferatur qꝛ temporibus etiaꝫ nostris addi potius reuerentiam cupimus ꝙ ex hijs q̄ olim prestita sunt imutari. ¶ Idez

Non tam nouū aliquid p̄senti sanctione p̄cipimus ꝙ illa q̄ olim videt̄ indulta firmamus priuilegia sibi que olim reuerētia re ligionis obtinuit mutilare sub pene etiam interminatione prohibemus ita vt hij quoqꝫ qui ecclesie obtem perant ipsius beneficijs perfruan tur. ¶ Idem.

Si ecclesie venerabilis priui legia cuiuscūqꝫ fuerint vl' te meritate violata vel dissimulatione neglecta cōmissum. xij. libraꝝ auri si cut prius etiā ɔstitutū est ɔdēnatiōe

Omnes. aduersa. de hoc habes. s. e. in illa lege scrpta. con tra ius illicita. sed si aliquid pro iure allegatur de quo est eui dens quod nō ɔsonat iuri remittitur illud ad supiorem. vt ex

Sancimus vt autentica. de fide instru. pastoralis. tribus modis dicitur scriptura autentica. vel quia adest sigil lum epi. vt extra de fide instru. c. ij. extra de fideius. ꝑuenit. se cundo dicitur autenti cū quod est apud acta insinuatū. vt. C. de te sta. publicati. ⁊. C. de re iudi. gesta. tercio mo do dicitur autenticū si habet subscriptionē tri um testium. vt. C. qui po. in pig. scripturas.

Si qua. sine die. vel sine iu risdictione. vt extra de fide instru. inē dies. ideo editur qꝛ vix aliter posset ꝓbari fal sum nisi sciretur dies. vt ex de testi. ex tenore. C. de ɔtrahē. stipul. op timā nisi velit quis ꝓ bare falsitatē instrumē ti nō est exhibendus di es vel ɔsul ne detur ma teria fabricandi falsum vt. ff. queadmodum te sta. ap. l. ij. §. vl. ⁊. ff. d eden. l. i. §. editiones. vel tunc nō est edendus dies cum vult delibera re an velit cedere aut contendere. sed tn̄ vult agere. hic tn̄ est veritas ꝙ in cōmunibus instru mentis edendus est di es cum vult deliberare vt extra de ꝓba. qm̄ cō tra. ex de dila. p̄terea. C. de edendo is apud quē ⁊. ff. de eden. l. i. §. rationes. sed in ꝓ̄rijs nō. vt ex de fide instru. ɔtingit. ff. de eden. l. i. §. dies. in accusationi bus enī nō cogitur quis diem cōmissi criminis po nere. vt. s. ij. q. vi. libel loꝝ ē tn̄ ɔtrarium huic C. de nouo co. ɔfir. in fi. sed illud intelligitur de legibus redactis in autenticū volumen. Item in p̄uatis instru mētis nō requiritur ap poni dies ⁊ ɔsul. vt. ff. de aqua plu. ar. l. ij. §. antepenl'. ⁊. ff. de pig no. l. pe.

i ¶ Uniuersa. nisi qō. id est inquisitio verita tis. Precū id est ꝙ illa conditio sit apposita si p̄ces ⁊c̄. hoc tn̄ nō tene vt extra rep. ex parte.

p Priuilegia. que sunt de generali ecclesie statu. vel que sunt de articulis fide. vel dic nō possunt. id est debent.

Si quis. sit. id est fiat. sic. s. e. q. i. generali.

o Decessorū. custodire. vt. s. xvj. q. vj. c. vl. ⁊. xij. q. ij. si qs. in principio.

n ¶ Corrigere. extra de reb⁹ ec. ali. vl'. nō epi. ex d̄ p̄ca. c. ij

q Quecūqꝫ. deseruiunt. s. xvj. q. j. generaliter.

a ¶ Addi. ex͛ de dona. cum dilectus. extra de dona. c. i. ⁊ de cõ. di. i. vaſa.
b ¶ Nouum. nota ſtatutū non dicitur nouū licet de nouo ꝑcipiatur dūmō q̄ncꝫ fuerit. ſic. x xiiij. q. i. c. i. ſicut feudū nō dicitur nouū qđ de nouo conceditur dū tñ q̄ncꝫ fuerit ꝯceſſum. ex͛ de feudis ex parte. nec donatio dicitur noua licet đ nouo adipiſcatur quis rei donate poſſeſſionem. vt extra đ dona. per tuas.
c ¶ Duodecim librarum. durioꝛ pena ſtatuitur contra illos q̄ violant priuilegia eccľie. xvj. q. i. placet. alias. § nouaꝝ. in fi. vel ibi loq̄tur cum agitur criminaliter. hic cum ciuiliter.
d ¶ Obtineant. hic habes ꝙ pena ſoluta cõtractus ſtat in ſua firmitate ſic. xij. q. ij. ep̄us qui mancipium. ⁊ xxiij di. quãꝗꝫ. in fi. ff. đ traſ act. q fidez. C. de fidei cõmiſ. qu͛ fideicõmiſſariā. ar. ꝯtra. extra đ pe. ſuam. iniquū eñ eſt qđ ſimľ habeatur res ⁊ pena. ff. de. excep. do. apđ celſum. §. labeo. ſolutio ſi ꝯteſtatus eſt ſe velle contractum manere in ſua firmitate tunc pōt vtrūcꝫ peti. alias non. vľ diſtigue an pena apponať loco intereſſe aut loco cõtumatie. aut in fraudem vſuraꝝ. ſi loco ꝯtumacie ⁊ reus noluit ſoluere debitū cum poſſet. ⁊ rem ⁊ penam preſtabit. vt. ff. de colla. l. ij. §. ſi cum duobus. ⁊. ff. de tabu. exhibē. loc. §. ꝯdemnario. ſi eſt appoſita loco itereſſe. tūc poteſt agere quãti ſua intereſt. vt. ff. de acti. empt. ꝑdia. ſꝫ ſi in fraudem vſuraꝝ tunc nō pt vt extra de emp. ⁊ ven. ad noſtram. in fi. ⁊. ff. đ act. emp. ⁊ ven. iulian⁹ §. Idem. Jo.
¶ Poſtea. documētoꝝ. ſupple maxime qꝛ ⁊ ſi inſtrumenta nulla eſſent ſup̄ h̄ facta nō tñ poſſꝫ retractari ꝯtractus io enim fit inſtrumentum nō ꝙ ꝯtractus ꝑficiať ꝑ inſtrumentū ſed vt facilius poſſit per illud ꝓbari. vt. C. de. ꝓba. cū res. Idem eſt in electõne. vt. lxiij. di. quãto. ⁊

plectatur. ipſacꝫ priuilegia nichilominus pleniſſimū per omnia obtineant vigorem. ¶ Item pelag. armētario magiſtro militū inter cetera.
Non liceat pontifici a iure eccleſie diſcedere q đ documētoꝝ actis firmatur.
Poſtea ꝙ eccleſie iura documētoꝝ q̄ꝫ intercedentiū fuerint auctoꝛitate firmata. nľlatenus ab hijs diſcedendi liberam pontifex. vel ſi vult ꝑmittatur habere licentiam. ¶ Si ergo priuilegia monaſterioꝝ vľ quarūlibet eccľiaꝝ auctoꝛitate leoniſ. greg. gelaſij. ⁊ nõnulloꝝ pontificū alioꝝ ſancte romane eccleſie inuiolata ſeruanť ſi ea que ꝯtra leges fiunt pro infectis habenda ſunt ſi pontifex nō habeat liberā licentiā diſcedendi a documentis q̄bus iura eccleſie firmantur. patꝫ ꝙ poſteriora priuilegia antiquioꝛib⁹ derogare nō poſſunt. nec eoꝝ auctoritate eis aliqua obijcietur exceptio cum etiam ſi contra illa ſpecialiter fierent pro infectis eſſent habenda. ¶ Hijs ita reſpondetur Sancta romana eccleſia ſua auctoꝛitate congregata valet diſiungere ⁊ diſiuncta cõgregare. rationis tñ equitate ꝯſiderata. vnde vel pietatis vel neceſſitatis intuitu ſemel a ſe conceſſa valet vel in totum vel in partē cõmutare Pro neceſſitate nancꝫ corrigendorū vicioꝝ priuilegia multaꝝ eccleſiarū vel īminuunť vel penitus īmutantur. ſiue ꝑſonaliter ſiue generaliter. ꝑſonaliter iuxta illud priuilegium omnino meretur amittere qui ꝑmiſſa ſibi abutitur poteſtate. ¶ Item ſilueſter papa vigilio epiſcopo.
Quod habet amittat qui quod nō accepit vſurpat.
Hic decet fidez ſanctoꝝ patrum in eccľia ſeruari catholica. vt quod habuit amittat. qui improbabili temeritate qđ nō accepit aſſumpſerit. ¶ Item ſimplicius iohanni epiſcopo rauennati. poſt pauca. quibus eum ab illicita ordinatione ꝓhibuit Priuilegium amittat qui nō legitīe vtitur ſua poteſtate.
Denunciamus autē ꝙ ſi poſt tale hic aliquid preſumpſeris. ⁊ aliquem ſeu ep̄m vel ꝑ̄ſbiterū ſeu dyaconū inuitū facere forte credideris. ordinationes tibi rauennatis vel emilienſis eccľie nouerís auferendas. ¶ Item leo papa. Ius ordinandi amittant qui immeritū conſecrant.
Si qui epiſcopi talem conſecrauerint ſacerdotem qualē eſſe nō licet eciaꝫ ſi aliquo modo dānū ꝓprij honoris euaſerint. ordinationis ius vlterius nō habebūt. nec vncꝫ eidem ſacro intererūt qđ neglecto diuino iudicio īmerito ꝑ̄ſtiterūt ¶ Generaliter veluti dum ciuitati epiſcopalis dignitas perpetuo ſubtrahitur que ſuos epiſcopos interimere conſueuit. ¶ Unde gelaſius papa ſcribit. Ep̄alis dignitas ciuitati ſubtrahiť. q̄ ſuos ꝓ̄ſules interemit
Ita nos ſillanoꝝ cedes geminata pontificū hoꝛrēdi crimīs atrocitate ꝯfundit vt diu ꝯſtitutio noſtre deliberationis heſitaret. dum ⁊ ingerere quēpiam ꝑricidialibus exemplis deteſtamur antiſtitē ⁊ eccleſiaꝫ vtcūcꝫ deſtitutā nō vſcꝫ adeo iudicaremus relinquendam. Quapropter iam velud vſum conſuetudinēcꝫ ſacrilegam declinantes eatenus religioni duximus cõſulendum vt ꝑochie rēe ab extrinſecus poſitis ſacerdotibus gubernetur. q̄ ibidem cõmanētes ferro didicit necare paſtores. inauditocꝫ facinore qđ etiam in illis ꝓuincijs nuſcꝫ. ꝓrſus legitur accidiſſe que belloꝝ ꝯtinuis diuerſiſcꝫ incurſionibus affliguntur. vt aliqua ſit reperta ciuitas que ꝓ̄ſules miniſtrātes ſibi fidei criſtiane ſine ꝑſecutore ꝓſternat. Curādum eſt igitur vt funeſta ꝑnicies ceſſatione ꝓprioꝝ ſanetur antiſtitū. atꝫ ita ſaltem furoꝛis tanti materia ſubtrahatur. ſi inquam hec poſſit acerbitas perpetrari. ꝯſiſtens ibidem ꝑſona defuerit eocꝫ mō vel illa ciuitas dū in q̊s đſeuiat nō habebit ab hmōi temeritate ſi đſtat. vľ alijs imitādi ꝯtagia dira exēplum nō ꝓ̄beat. Egeat ḡ ep̄alib⁹ ſubſidijs ſibimet aliū đ penſatis q̄ ſacrā in ſuo gremio collocatam fuſo crudeliter maculat ſanguine dignitatem. que in vtrocꝫ eſt hac vltione plectenda. ſiue inſtinctu domeſtico ſeu furijs incitata hic cõmittit exterius. Prebeat ergo dilectio veſtra in hoc ſtatu poſite miniſterium viſitationis eccleſie. ⁊ aut ꝯueniendo pariter aut viciſſim ꝓut q̄litas reꝝ cãcꝫ popoſcerit diuina miſteria repꝛ̄ſentet ingratis. ne cum deuitamus zizaniā dn̄ica videamur ꝑ̄terire frumenta. ¶ Hoſtilitatis q̄ꝫ vel paupꝛtatis neceſſitate ep̄ales ſedes vel immutātur vel due in vnuꝫ rediguntur ſicut ſup̄ in titulo de mutationibus ep̄oꝝ beatus gregoꝛius feciſſe legitur. Non ergo priuilegia eccleſiaꝝ ſic inuiolata ꝑmanere cenſentur vt quibuſdā cauſis interuenientibus ap̄lica auctoꝛitate eis derogari non poſſit. alioquin multitudo eccleſiaꝝ ad paucitatez redigereť cū īnumere eccleſie in dioceſibus aliaꝝ frequēter condite inueniant̄. Seruētur quocꝫ priuilegia eccleſiaꝝ cunctis incõcuſſa tempꝛibus. ne videlicꝫ ꝑ̄ter eius auctoꝛitatē a quo data ſūt ꝯtra ea liceat ire alicui. Sed obijcit̄ illud ſimmachi pape. Poſſeſſiones quas vnuſquiſcꝫ eccleſie ſuo reliq̄t arbitrio ⁊ cetera que ſup̄ in titulo đ alienatiōe reꝝ eccleſiaſticaꝝ legunť aſſcripta. vnde datur intelligi ꝙ ea que de iure vniuſcuiuſcꝫ eccleſie vel neceſſitatis ſic̄ ꝑegrinis vel pietatis

ſic eſt in matrimonio. vt. xxx. q. v. noſtrates. in fine.
¶ Hic decet. amittat. ar. ꝙ qui vſurpat ſibi ius alterius in eligendo ꝙ etiam ꝓprium ius electionis debeat ꝑdere. vt. xxiij. di. c. vltio. Item ar. ꝙ pena extēditur q̄ncꝫ vltra delictū vt extra de plus peti. c. i. qđ capitulū hodie eſt remotū.
¶ Denunciam⁹ inuitum. s. di. lxxiiij. vbi iſta. b.
¶ Si qui epiſcopi. hoc eſt lectū s. i. q. i. ſi qui epiſcopi.
¶ Ita nos. vſuꝫ. ar. ꝙ due vices in criminibus inducūt cõſuetudinē. vt hic ⁊. C. de epiſcopali audientia. l. iij. ī fi. Sed ī ciuilibus negocijs nec etiam tres vices inducant ꝯſuetudinē. vt ex͛ de cau. poſ. cum eccľia. Item eſt hic ar. ꝙ magis punitur factuꝫ iteratum. vt. xxvij. q. i. ꝑuenit. ⁊. ff. de re mili. l. iij. §. ſi plures. ⁊ extra de hereti. ad abolendā §. illos autem.
k ¶ Epiſcopalibus. hic delictum ciuium qđ ꝯſiſtit in faciendo redūdat in damnū eccleſie. ⁊ ſic eſt cõtra. xvj. q. vj ſi epiſcopum. vbi dicit̄ ꝙ delictum ꝑ̄lati nō redundat in eccleſie damnū. ſed poteſt dici. ꝙ h̄ eccleſia nō dānificatur in rebus licet dānificet̄ in honore. de đlicto qđ ꝯſiſtit in omittendo nō eſt dubium quin redundat in damnū eccleſie. vt. xvj. q. iij. placuit.
l ¶ In vtrocꝫ. id ē ꝑ̄ vtrocꝫ ep̄o interfecto.
m ¶ Exterius. id eſt ad ſuggeſtionem extraneorum.
n ¶ Viſitationis. ſic ergo epiſcopi vicini ſupplent defectuꝫ vicioꝝ epiſcopoꝝ. vt. vij. q. i. pontifices. ⁊. lxv. di. ſi forte.
o ¶ Hoſtilitatis. in vnū. vt. xvj. q. i. ⁊ temporis.
p ¶ Poſſeſſiones. xvj q. i. poſſeſſiones.
q ¶ Ceſſauerunt. ar. ꝙ ſi priuilegium aliquod datur ex cauſa vľ ratione religionis. vel

ratione paupertatis vel alia de cauſa ꝙcito ceſſat cauſa ꝓuilegiū ceſ
ſat. vt extra de ꝟ. ſig. abbate. in fi. extra de deci. ſuggeſtum. xvj. q. i.
generaliter. ⁊ inſti. de auctori. tuto. §. vlti. ⁊ ff. de iudi. l. ij. §. legatis
⁊. C. ꝺ teſta. mi
li. l. vlti. ⁊ inſti.
ꝺ pupillari. ſub
ſti. §. qua rōne.

a ¶ Nulli. nō eſt hoc verꝫ quia ſi illō noualle fuit in alicuius terminis ad illū tm̄ ſpectabit. ſed ſi in nullius parrochia fuerit eṗus poteſt aſſignare cui voluerit. vt ex̄ de deci. qm̄.

b ¶ Penitus. s. xvj. q. ij. bone rei

Queſtio. i.

SOrtilegi ſunt. profitētur. qui tales ꝯſulit punitur penitentia quinqꝫ annoꝝ. vt. j. e. q v. ꝗ diuinatōes ipſi aūt facientes huiuſmodi artes tm̄ penitētia vnius anni videnẗ puniendi vt extra de ſortil. c. ij. ſed illud intelligo eſſe diſpenſationem ſm̄ leges autem ipſe malefic⁹ capite punitur. vt C. de malefic. l. nemo. Jo.

Queſtio. ij.

QVod autez ſortes no. ꝙ ſortes ꝗdā ſunt licite ꝗdam illicite. illicite ſunt que fiunt per magicaſ incātationes vł que fiunt ad exercendas vanitates aliquas. vel que fiunt ad inquirendum aliꝗ occulta. vt. j. e. hij q. ⁊. c. illud. ſꝫ ꝗ fiunt neceſſitatis cauſa non ſunt illicite v. ſi ꝯtentio eſſet de electione aliquorū ⁊ eſſꝫ paritas vtrinqꝫ in omnibus exēplo mathie poſſunt fieri ſortes. vt. j. e. nō exemplo. ⁊. q v. non licet. cum eñ nō ſupeſt humanū ꝯſiliū tūc poſſumus recurrere ad diuinum

intuitu ſicut religioſis domibus ꝯferūtur nō perpetuo ſed tempaliter ab hijs quib⁹ ꝯferuntur ſunt poſſidenda. quāqꝫ illud ſimachi ad neceſſitatis intuitum nō ad pietatis proſpectum poſſit referri videlicet vt ea que peregrinis vel captiuis neceſſitas largiri ſuaſit nō ea que religioſis domibus ob quietē religioſe ꝯuerſationis ꝯceſſa ſunt ꝓhibeantur perpetuo poſſideri. vł potius de vtriſqꝫ intelligendū ē. videlicet vt ſicut neceſſitatē patiētes ceſſante neceſſitate beneficijs renūciare coguntur ꝗ eis miſerationis indulſit intuitus. ſic religioſe viuentes cum a religione ceſſauerint priuilegijs exuūtur ꝗ religioſa ꝯuerſatio meruit. Priuilegia ergo que religioſis domibus ꝯceduntur. vel in eo caſu accipienda ſunt. ī quo eis ita ꝯſulitur ꝙ nulli aliquid derogatur. videlicet vt ex noualibus quorū decimationes nulli aſſignate fuerant. priuilegioꝝ auctoritate decimas aliquib⁹ ꝑſoluere nō cogantur vel ſi ꝓpter inſtantē neceſſitatē tempis eis ꝯſuli nō potuerit niſi alijs derogetur. ita priuilegioꝝ auctoritas videtur eſſe ſeruanda vt eoꝝ ſubueniatur inopie. niſi vt ſuaꝝ diuiciaꝝ augmento ⁊ poſſeſſione nō modica extenſione porrecta baptiſmales ſeu parrochiales eccl'ie penitus deſtruantur.

Incipit cauſa. XXVI.

QVidam ſacerdos ſortilegus eſſe ⁊ diuinus cōuincit apꝺ eṗm correct⁹ noluit ceſſare ab epiſcopo excōicaẗ tandē agens in extremis recōciliaẗ a quodā ſacerdote epiſcopo inconſulto. indicitur ſibi penitentia ſub quātitate tempis canonibus ꝑfixa. ¶ Primū ꝗritur. qui ſunt ſortilegi ¶ Secundo an ſit peccatū eſſe ſortilegū. ¶ Tertio a quibus genus diuinationis ſumpſit exordium. ¶ Quarto quot ſint genera diuinationis ¶ Quinto an ſortilegi vł diuini ſint excōicadi ſi ceſſare noluerint. ¶ Sexto an excōicatus ab eṗo poſſit recōciliari a ꝑſbitero illo inconſulto. ¶ Septimo. ſi morientibus eſt ī indicenda pn̄ia ſub quātitate tpis.

Queſtio prima.

QVi ſint ſortilegi yſidorus diffinit ethimologiaꝝ libro octauo ita dicens.

Qui ſint ſortilegi.

SOrtilegi ſunt. qui ſub noīe ficte religionis per quaſdaꝫ quas ſanctoꝝ ſeu apłoꝝ vocant ſortes diuinationis ſcientiā ꝓfitentur. aut quarūcūqꝫ cri

auxilium. vt. xxij. q. ij. queritur. ⁊ in dubijs ſm̄ leges decurriẗ ad ſortes. vt. ff. de iudi. ſed cum ambo. C. cōmunia de leg. ſi duobus. ⁊ auguſt. ſcripſit quibuſdam cū ciuitas eſſet obſeſſa ⁊ dubitaret clerus qui deberent fugere qui manere qꝺ ſorte illud eſſet dirimendum.

ꝑturaꝝ inſpectione futura ꝓmittunt.

Queſtio ſecunda.

QVod autez ſortes exquirere peccatum nō ſit. exemplis ⁊ auctoritatib⁹ ꝓbatur. Cum eñ͞ achor de anathemate furtim ſubripuiſſet. ⁊ ob eius peccatū populus ceſus apud nayn hoſtibus terga dediſſet. ꝑcepit dn̄s ioſue vt ſortib⁹ exquireret quo peccante populus in manibus hoſtiū cadere meruerat. ioſue ꝑceptū accipiēs miſit ſortes primū ſuper tribus. deinde ſup familias. demum ſuper ꝑſonas. ⁊ ſors ita cecidit ſuper achor. ¶ Saul quoqꝫ cum pugnans ꝯtra philiſteos iuraſſet ſe interfecturꝫ quicūqꝫ ante ſolis occaſum de populo comederet ſorte deꝑhendit ionathā filium ſuū mel comediſſe quod ſceptro acceperat Quē cum morti tradere vellet populo ſupplicante reuocauit ſententiam. ¶ Jonas vero cum a facie dn̄i fugeret a nautis ſorte deꝑhenſus ī mari deiectus ⁊ a ceto eſt abſorptus. ¶ De zacharia eñ͞ legiẗ ꝙ ſorte exijt vt incenſū poneret. ¶ Mathias vero ſiłr a beato petro ſorte in apoſtolatū ⁊ inde ſucceſſorē elegiẗ. Quod ergo tantoꝝ exemplis ꝓbatur patꝫ malū nō eſſe. ¶ Unde ⁊ aug. ait in libro pſalmoꝝ

Quid ſit ſors.

SOrs non ē aliquid mali ſed res in hūana dubietate diuinā indicans voluntatem. ¶ Hijs ita rn̄detur. Anteqꝫ euangeliū clareſceret multa ꝑmittebanẗ que tempe ꝑfectiōis diſcipline penitus ſunt elimiata. Copula nāqꝫ ſacerdotalis vel ꝯſanguineoꝝ nec legali nec euangelica vł apł'ica auctoritate ꝓhibeẗ. eccleſiaſtica tm̄ lege penit⁹ interdiciẗ. Sic ⁊ ſortibus nihil mali ineſſe monſtratur. ꝓhibētur tamē fidelibus ne ſub hac ſpecie diuinatiōis ad antiquos idolatrie cultus redirent. vnde quibuſdā ꝯſtellationes ⁊ futuroꝝ ſigna cuſtodientibus apł'us ait. Dies obſeruatis ⁊ menſes ⁊ tempa ⁊ annos. vn̄ timeo ne forte ſine cauſa laborauerim ī vobis. Sic ⁊ aſtronomia ſeu etiaꝫ aſtrologia apud catholicoſ in diſſuetudinē abijt quia dum propria curioſitate hijs nimis erant intenti minus vacabāt hijs que ſaluti aīarum erāt accomodata. ¶ Quod aūt ſortibus credi nō oporteat. ieronimus teſtatur ſcribens ſuper ionam.

Exemplo ione vł mathie nō oportet ſortibus credi.

NOn ſtatim debemus ſub exemplo ione ſortibus credere vel illud de actibus apoſtoloꝝ huic teſtimonio copulare vbi ſorte mathias in apoſtolatū eligiẗ. ¶ Jtem aug. ad inquiſitiones ianuarij.

HJ qui de paginis euangelicis ſortes leguńt ⁊ ſi optandū eſt vt id potius faciant ꝙꝫ ad demonia cōſulenda cōcurrant. tm̄ iſta mihi diſplicet conſuetudo ad negocia ſecularia ⁊ ad vite huius neceſſitatem diuina oracula velle conuertere.

e ¶ Achor. hiſtoriam habes. i. q iiij. Jtem peccato.

f ¶ Nayn. ciuitatem.

g ¶ Saul. hoc habes. xxij. q. ij. §. Jtem opponiẗ.

SOrs nō eſt mali. in ſui natura nō eſt mala tm̄ ꝓhibetur quia ꝑ aſſi duitatem labiẗ taliſ. in ydolatriam ſicut eſt in iuramento. vt. xxij q. i. ⁊ iurabunt. Jo.

NOn ſtatim. ione. quia hoc fuit diuina inſpiratione factum. vt. xiiij. q. v. dixit.

HJ qui. id potius. q2 ꝑmittitur minus malum vt euitetur maius. vt. xxiij. q. ij. ſi quid veri⁹. ⁊. xxij. q. i. ꝯſidera ⁊ eſt ſimilis modus loquendi. i. q. i. duces.